

ПРИЧЕ „ДНЕВНИКА“

Деда Мраз је стигао у Вермонт

Ђорђе Писарев

Била је поноћ, тек што је велико сребрно звоно на торњу цркве у Вермонту одзвонило 12 пута. И наравно, како то већ бива у добрим новогодишњим причама, била је то она једна од (не)чувених поноћи у којој је у земаљском времену заувек истекла једна, а по први пут пристигла нова, млада година која ће заувек истећи у року од годину дана.

Градски ватрогасац је једва дочекао да угаси разнобојне светиљке на градском тргу, баш онако како му је наредио штедљиви градоначелник, који никад није био трошачија па је у складу са својим карактером градску касу држао увек држао полупуну, а никад полупразну. Струја је, баш као у многим инстант државицама била прескупа, а градоначелник је по природи и карактеру био патриота и увек је сматрао да је боље да уштине, него да буде расипан, иако је живео у једној од најбољих и најбогатијих држава. Градоначелник је већ увелико спавао, сањајући остатке печене ћурке, коју је већ неколико дана покушавао да савлада уз помоћ супруге која је ћурку и припремила, а сада се здружено трудила да је уништи додајући јој баш укусни сос од брусница. И последње весело друштво напуштало је трг на коме ће градско комунално ујутро прионети на посао скупљајући одбачене пластичне чаше из којих се испијало кувано вино и папирне тачнице до недавно пуне кремастих колача и зелено-дрхтавих готово болничких желеа. Друштво нису чинили веселе удовице, него раздрагане глумице које су хитале да стигну у Студио за снимање божићних филмова који је био смештен у велики амбар на периферији Вермонта, исти онај амбар у коме је жестока промаја присиљавала глумице да гурају велико прамене вате у уши.

Певале су ове спретне глумице мантру која обећавала посао и паре и следеће сезоне:

Хо – хо – хо

Хајди хајдонт

Деда Мраз је стигао

У Вермонт

Завршавала се сезона у којој су у којој су се божићне глумице смењивале у улогама брижних мајки које за кћерке пеку божићне колаче док се оне у Вермонт враћају из Великог града, сусрећу са бившим момцима са којима су задњи пут биле на матурском балу, схватајући да су „дуге везе“ немогуће и да је паметно било раскинути љубавне везе уколико желе да испуне своје величанствене амбиције, то јест да испуњавају жеље још амбициознијих шефица које су обећавале јунакињама јевтиних филмова партнерство у компанијама, а што се никада неће десити.

(Већ је забележен тај у основи једноставни сценарио у коме се подразумева увек исто: после безазленог лагодног и релативно комфорног драмског заплета где се пију кафе са наном или циметом, јунаци се пољубе, затечени у јуцама и свечаним хаљинама без рукава, док око њих вентилатори наносе облаке лажног снега. Обично су разведени, чешће разведени са ситним дететом, изразито ангажовани у својим друштвеним заједницама о којима брину више него о сопственој деци.)

Хајде да заврше сезону, пре него што се посвете следећем послу у којем ће глумити младе на гламурозним венчањима, или бар споредне улоге деверуша на венчањима где се време троши на куповину венчаница, украшавају вењаџице вештачким цвећем, а родитељи младенаца препиру око тога које ће већ званице, у коликом броју сместити за лаже трпезе.

Док су хитале ка Студију за снимање божићних филмова пролазиле су стазама оивиченим циновским шећерлемама, напуштеним саоницама, а Божићне виле летуцале су ноћним небом, украсне јелке претиле су погашеним лампицама и сада већ суморним чаробним куглама, а разуларени ирваси полегали су по снежним сметовима од папирног снега безвољно жваћући леденице од стиропора. Црвене брадате напасте са џаком поклона није била на видуку. Све уобичајено, рекло би се, баш као и увек у поноћ у Вермонту, док сребрно звоно испраћа стару годину.

Чувар Студија је спавао, преморен дугом сезоном – слабо плаћен, користио је опцију да буде статиста у сваком од ових нискобуџетних филмова – тако да су глумице пројуриле поред њега, у трку, сретне то ће се ускоро наћи умотане у јевтину постелуину вишеспратних кревета позајмљених из спаваћих соба Националне гарде, кад, не лези враже.

Неко је спавао у мом кревету! – Узвикнула је глумица која још увек није скинула плаву перику коју је носила у последњем кадру последњег снимљеног филма.

Неко је појео моју тарту! – Узвикнула је друга глумица коју је мучила тешка горушица од јефтине шампањца којим је у празничној ноћи частио неки од локалних момака, обожаваца гламура.

Неко сада спава у мом кревету! – Узвикнула је трећа глумица.

То тзв. помало запуштено (људско) створење спавало је окружено празним флашама, пијано се као добар продавац божићних јелки. Локални ватрогасац отворио је улични штанд за продају печеног слеза и мекика, градоначелник Вермонта више никад није искључивао струју, светла су горела и дан и ноћ. Глумице су ступиле у штрајк и синдикат им је исплаћивао загарантоване месечне надокнаде што су биле суме веће него филмски хонорари, а шта је било са пијаним Деда Мразом неће се сазнати до следеће Нове године. Што се тиче разуларених ирваса, неки становници Вермонта, кампери и уопште љубитељи природе, кажу да могу повремено повремено да сретну дубоко у шумама и да најзад уживају у поштено зарађеном животу у свом природном окружењу.

Хо – хо – хо, живели па се накривели и сва јаја полупали! ■

Хо – хо – хо

Хајди ходонт

Деда Мраз је стигао

У Вермонт.

Чувар Студија за снимање божићних филмова се преместио на друго радно место и показао се као добар продавац божићних јелки. Локални ватрогасац отворио је улични штанд за продају печеног слеза и мекика, градоначелник Вермонта више никад није искључивао струју, светла су горела и дан и ноћ. Глумице су ступиле у штрајк и синдикат им је исплаћивао загарантоване месечне надокнаде што су биле суме веће него филмски хонорари, а шта је било са пијаним Деда Мразом неће се сазнати до следеће Нове године. Што се тиче разуларених ирваса, неки становници Вермонта, кампери и уопште љубитељи природе, кажу да могу повремено повремено да сретну дубоко у шумама и да најзад уживају у поштено зарађеном животу у свом природном окружењу.

Хо – хо – хо, живели па се накривели и сва јаја полупали! ■

ИНТЕРВЈУ: МИРОСЛАВ ДЕМАК, КЊИЖЕВНИК

У равнотежи

Мирослав Демак је словачки књижевник, песник, писац за децу и преводилац, рођен 1948. у Старој Пазови. Студирао је новинарство на Филозофском факултету у Братислави. Писао је поезију, прозу, дечје књиге и преводио дела са словачког на српски, а био је и активан у промовисања словачке културе и мултикултуралности у Војводини. Његово стваралаштво обухвата поезију, прозу и дечје књиге, међу којима се истичу дела попут *Готово нешто* (*Takmer niečo*), кроз које истражује свакодневне и универзалне теме, као и *Бајкама о тројици уметника* (*Rozprávku o troch umelcoch*), збирка прича која на духовит и поучан начин уводи младе читаоце у свет уметности и креативности. За свој допринос књижевности и мултикултуралном дијалогу добио је Годишњу награду Културног центра Војводине „Милош Црњански“. Поред књижевног стваралаштва, Демак је познат и по свом преводилачком раду, захваљујући којем су дела словачких аутора постала доступна српској публици. Његов ангажман у очувању словачке културе у Војводини учврстио је његову улогу као моста између различитих култура, а његова дела често одражавају вредности мултикултуралности и међусобног разумевања.

Како видите улогу мањинских књижевности данас, као чувара посебности или као простора у којем се стално преиспитују границе?

– Мањинску књижевност, барем према властитој искуству, сматрам више биполарном. Својевремено сам изјавио да је српска култура за мене била као „мајка по млеку“. Неке од својих приповедака, па и неке од песама, написао сам на српском језику, тако да је избор језика условљен темом о којој пишем. На срећу, оба језика су ми блиска, па не морам, као Пал Завада (који говори словачким дијалектом Тоткомлоша), да кажем: „На словачком бих писао само оно што знам, а на мађарском шта пожелим“.

Постоји ли тема или искуство које сматрате универзалним, без обзира на језик и културу, нешто што увек проналази пут до читаоца?

– Пут до читаоца увек налази питања сусретања двеју култура. Мене су увек привлачила питања која припадни једне културе поставља боравећи усред друге културе или цивилизације. Споменућу само своју приповетку *Емилио* или неке од путописа.

У књизи *Готово нешто* (*Takmer niečo*) у центру пажње су места и људи који ретко доспевају у фокус. Зашто вас привлаче те „невидљиве тачке“ Европе и Балкана?

– Моји преци су дошли на просторе Старе Пазове 1771. године (иако је Адам Демак дошао у Кишкереш још 1745. године да би у Пазову дошао годину дана после првих досељеника из Селенче) да би били граничари Хабсбуршке Монархије на Војној граници са Османском империјом. Деведесет седам година су у Пазови могли да бораве само припадници Петроварадинског пука – који је, само да споменем један податак, чак у пет ратова ратовао против Наполеона. Шалећи се, ја сам говорио да ми нисмо бранили монархију од Турака (њих смо нападали, рецимо код освајања Шапца), већ од Француза.

Док пишете о местима у којима се сусрећу различити језици, обичаји и сећања, да ли вас више инспирише људска свакодневица или културна слојевитост тих простора?

– Иако понекад пишем у презенту (рецимо о Тунису или о Лондону), више ме привлаче питања из историје. Успео сам да нађем доказе да је снег код битке на Текијама (И до данашњег дана се обележава то „чудо“), заправо препричана историја настанка цркве Санта Мариа Маггиоре из Рима, која је захваљујући икони Богородице (очигледно византијске), коју је победник у спомињаној битци Еуген Савојски оставио данашњој цркви на

Фото: приватна архива

Текијама. У Словачкој су ме назвали, не баш доbronамерно, модерним Индијаном Џонсом, а Ал Цазира је о томе написала репортажу. У Турској су ми овај путопис превели и издали. Њима је био најбитнији доказ да османска армија није била изненађена снегом, већ да је подлегла јачини противничке војске.

У *Бајкама о тројици уметника* (*Rozprávku o troch umelcoch*) уметници путују кроз различите просторе и сусрећу разнолике обичаје. Да ли сматрате да сусрет са другим културама обликује уметнички идентитет лика?

– Наравно. Сусрет са другим културама сваки лик, ако је искрено описан, мора да постави питање свога идентитета, своје културе. Мени је то увек било битно, можда сам управо због тога почео да преводим, нарочито поезију. Управо радим на избору „Величанствених седам“ (*Седем статочнџџ*), којим словачкој публици представљам дечју поезију Душка Радовића, Мирослава Антића, Милована Данојлића, Милована Витезовића, Љубивоја Ршумовића, Рајка Петрова Нога и Горана Бабића. Њихова поезија се дијаметрално разликује од словачке дечје поезије из седамдесетих година прошлог века. Док је у Словачкој била доминантна форма у стварности безпроблематичног детињства, српски песници су децу пустили на улицу, у простор где има и лепих, али и грозних ствари.

У вашим делима границе се не посматрају као строге линије, културним, географским и историјским. Како се то одражава у писању о срединама које имају слојевиту културну прошлост?

– Прeko граница се увек прелазило. Некад на силу, некад крадомце, али историја света је препуна случајева блиских сусрета две цивилизације. Понекад се то завршавало трагедијом, вероватно чешће него бисмо то желели, али ако је сусрет био успешан, вреди као сто неуспешних покушаја. Битно је код аутора да буде талентован и да свој посао одради најбоље што уме.

У вашим текстовима границе делују више као места сусрета него раздвајања. Како вам је то искуство помогло при обликовању прича о културно разноликим срединама?

– Сматрам да у свету постоји равнотежа, иначе би се урушио на једну или другу страну. Убеђен сам да је зла у свету неупоредиво више него добре. Да би се равнотежа одржала, једно од овога мора да буде далеко јаче. Ја сам напросто сигуран да је добро далеко јаче и да само захваљујући томе свет још увек постоји. Наравно, и књижевност.

Теодора Белџић

ИЗ ПИШЧЕВЕ БЕЛЕЖНИЦЕ

С јесени, по Херцеговини

Пише: Гордана Влаховић

Ако од Игала и Херцег Новог појеш ка делу Херцеговине који припада Републици Српској, можеш да бираш превоз: или ћеш аутобусом који иде рисанским странама, стрмим, вијугавим и узаним, или ћеш изнајмити такси који ће те за непун сат довести до Требиња.

Таксиста Раде, незадржива је причалица. Но, није досадан. Кроји и прекраја приче о чукама и окукама, и полузаборављеним старцима у каменим кућерцима, уденутим у ситно растине или прибитим уз потпорне зидове пута. „Онде ти броји дане Миљуш, одбего од дјече из вароши. Доле, лијево, једва се може с брда дозвати, с двије поцке обрће по цио дан Мара покојног Радоја. Ту ти је ка неки киоск, покушава што да заради оно дјевојче што извирује из њега. Ко ће јој овдје стат? По који полицајац, залудник случајни, ил' ја, из сажаљења.” Прича Раде таксиста, остају за нама отети од камена комади хумуса на којима расте какав зелениш. Мали вртови, опасани каменом, да се земља не руни. Камен му дође као судбинско одређење коме у Херцеговини не можеш умаћи. Прети и спасава. Хлади и греје. Испуја снагу и у песму улази. Моћи његовој се не могаху отети ни Шантић, ни Дучић, а ни песници новијег доба, стасавали на херцеговачком кршу: Мирослав Крајачић, Ружица Комар, Милован Крунић, те прозиста Радослав Братић, Живко Јањић и други који су први корак начинили на камену.

Кад уђеш у Требиње, ако занемариш запуштену и суру аутобуску станицу, будеш дочекан зеленилом платана и каменом који те полако али сигурно наводи да препознајеш „из сваког камена биљега ивицу крова” (Р. Комар). Схватиш оно о чему пева М. Крунић, о дугочности камена, ћудљивости и немом говору, о камену - гробу, о камену - запису историје:

*Суру камење
ураста у читаво
моје тијело, камење - очни капци
најљепши пејзаж кућа.*

Стари камени град, уске уличице углачаних беличастих плоча, пешачка зона са канделабрима по средини. На почетку шеталишта велика чесма, дар неког новопеченог богаташа, нисам запамтила име. Али, служи ми на част што је уклесало стихове онога ко је Требиње учинио познатим:

*Препуна земља жедна вапи
Од Илиндана огањ пржи
Корито речно празно зјапи
Једва се лист на грани држи.*

Његош са књигом у руци, замишљен, испред баште са платанима. Дучић гордо на уласку у велики парк, у пози господина који само што није ушао у балску дворану.

У даљини се назире камени лукови Арсланагића моста, изнад којих (непуних пола сата хода) блиста крст Херцеговачке Грачанице, на Црквини.

Требиње ти личи, кад се из билећког камењара спустиш, на прави праг Медитерана. Топло, питомо разбашкарено на обе обале Требишњице, у благом успону на околна брда, Требиње. Он, кнез песника, миљеник жена, отмени дипломата, хваљен и завидљиво нападан, винут из херцеговачке скучености до светских видика, Јован Дучић. Скоро да су синоними. Требиње на сваком кораку с поносом истиче свог славног земљака. Песник затвара круг својим закаснелим враћањем на врх брега именован Црквина, да у новодигнутој цркви по узору на Грачаницу добије своје коначно пребивалиште.

Да у човеку постоји жеља да се истакне и потврди, да му није довољно завичајно делање, но да тражи свом таленту меру у свету, да

су даљине и видокрузи слућени са прага, примамљиви, Дучић је записао у *Белешкама о себи*. „Велики брег Леутар који се диже изнад мог родног Требиња, као модро платно између неба и земље, носи илирско или грчко име по речи елефтерија, што значи слобода. Са овог се брега види по ведром дану, преко мора које је у близини, обала Италије. Тај велики видокруг, који није био без утицаја на мој завичај и његове људе...”

Колико год узлетео, и на дугом се лету одржао, песник ће се окренути свом далеком почетку:

*Први пут небо ту засијало
На људску срећу и болове;
Ходисмо туд, где све је клијало,
Само Бог и ја кроз те долове...
Ја одох даље новим мукама,
До звезда брод је мој узлетео;
А држим и сад још у рукама
Неки цвет црн што ту је цвело.*

Тестаментарна воља песникове испуњена је дана 22. октобра 2000. године, чекана пуних педесет седам година. Естета, доследан и у избору места вечног мира. Са Црквине над градом блиста Херцеговачка Грачаница, добацајући погледе ка Леутару, док се у зеленим водама Требишњице у долини по вас цели дан огледа Арсланагића мост, тај бели, углачани од хода, патином превучени, неземаљске лепоте Нарцис. А песник у хладу црквеном изнад времена и близак звездама подсећа:

*С мора на чијој црној плочи
Сва мирна сунца седају,
До на брег смрти, с кога очи
На оба света гледају.
Понор на понор, где год сину
С небеске светле чистине...*

*Док путић најзад једном мину
Између сна истине.
Вај, ништа више да не прене
Тај пулох сна и замора,
Пењи се тихо, зимзелене,
уз плочу бледог мрамора.*

ПРЕДЛОГ ЗА ЧИТАЊЕ

Књига о Данилу Кишу

(Архипелаг)

Књига о Данилу Кишу, коју је приредио Гојко Божовић поводом 90 година од Кишовог рођења, садржи избор најважнијих текстова великих светских писаца о њему. Књига представља кратку историју рецепција Кишових књига у светској књижевности, при чему се показује да та рецепција има три основне фазе. У првој од њих Кишова међународна рецепција настајала је захваљујући преводима пишчевих књига које је пратила књижевна критика. У другој фази, која траје од пишчеве смрти 15. октобра 1989. до половине 1990-их, преовладавају сећања савременика на Киша као књижевну и јавну фигуру, као и на читања његових књига. Од почетка 2000-их година започиње трећа фаза Кишове међународне рецепције. О његовим књигама се говори у ширем контексту развоја европске и светске књижевности.

Целовити, проблемски есеји осветљавају поетичке основе Кишове књижевности, а неретко она добија и јасан контекстуални оквир историјске поетике или упоредних читања Кишовог опуса или појединих његових сегмената и великих дела модерне и класичне светске књижевности. Потврда Кишове међународне рецепције препознаје се кроз то да Киш постаје књижевни јунак у делима својих књижевних пријатеља, али и по својим књижевним настављачима.

Повест путовања

Марја Кангро

(Партизанска књига)

„Дете од стакла” је несвакидашње храбар документарни роман. Марја Кангро, један од најистакнутијих гласова савремене естонске књижевности, без задршке урања у најинтимнији и најтрауматичнији тренутак живота – суочавање с немогућом трудноћом и губитком детета. Оно што започиње као дневник медицинског процеса прераста у брутално искрен, ироничан и луцидно промишљен обрачун са смрћу, телом, надом, културом, религијом и свим нашим покушајима да у патњи пронађемо смисао.

КРИТИКА НЕДЕЉОМ

Сушти живот дела

„Одсјај (са) оба света I: У огледалу књижевних критичара”, Анђелко Анушић (Прометеј, 2025)

Пише: Сања Перић

Ширина рецепцијског поља импресивног књижевног и публицистичког опуса Анђелка Анушића казује нам да је реч не само о плодном и истрајном ствараоцу, већ и о делу високих уметничких домета. Од прве песничке збирке објављене 1980. до најновије објављене 2024. године, велики број писаца, критичара и универзитетских професора, старије, али и млађе генерације, писало је о Анушићевом делу темељно, надахнуто и аналитички. Доследност у бављењу страдањем српског народа од периода Аустроугарске, преко усташких злочина за време НДХ, до ратова деведесетих и крајишког егзодуса, добија у Анушићевом делу облик књижевне мисије. Схватајући важност ове мисије за ушловљење српског духовног простора и умирење колективне трауме, критичари и сами остављају драгоцено сведочанство о националном питању у књижевности, култури и историји. Књига *Одсјај (са) оба света I: У огледалу књижевних критичара* представља вредан исход дугог и посвећеног проучавања Анушићевог стваралаштва, али и расветљавања сложене судбине српског националног бића на овим просторима.

Болна актуелност страдања условила је у одређеној мери и тон којим је већина текстова о Анушићевим књигама написана. Ретки су прилози у којима се хладном критичарском апаратуром настоји рашчланити и тумачити Анушићево дело. Критичари се саживљавају са потресним судбинама јунака и ступају у жив и динамичан дијалог са писцем, али и са онима који српском народу и данас одричу право сећања на жртве и очувања наслеђа. Не изненађује зато присуство јаким речима и високе емоционалне температуре у говору о делу Анђелка Анушића, што је карактеристично и за његов стил. Понекад, међутим, екскламатиони изрази заноси критичаре, остављајући тумачење самог дела у сенци. То је унеколико промењено усмеренијим приступом новијих тумача и већим бројем дужих радова, од којих су неки објављени и у значајним научним зборницима.

Одређене поетичке константе привлаче критичаре од Анушићевих почетака до данас, што читаоцу *Одсјаја (са) оба света* даје прилику да прати развој кључних принципа његовог стваралаштва. То су лиризам, лингвостилистичка иновативност и иронија као „везиво ткиво реалног и могућег” у Анушићевим поезији (Небојша Деветак). Она се преображава из суптилне у „чудовишну” и обратно, чинећи темељ „иронијског лиризма” (Јован Делић) у његовој прози. На моменте доведене до пароксизма, иронија и самоиронија чине чворишне тачке његовог израза, што је досегло врхунац романом *Маглена авлија* (2023). Јелена Марићевић Балаћ надовезује се на речи Александра Прстојевића да је Пекићева приповетка „Луца Новог Јерусалима” једини литерарни текст посвећен логорима у целисти написан у иронијском кључу, што „чак ни један Данило Киш није успео”. Анђелко Анушић отишао је корак даље, поентира ауторка, написавши цео роман у иронијском кључу, и то о логорима кроз које је прошао српски народ. Иновирање поетичких елемената код Анушића не исцрпљује се, дакле, само у оквирима његовог поетичког система, већ и у ширим координатама српске и светске књижевности.

Написавши у уводу како су неке од његових првих књига доживеле *мрак јавне непримећености*, Анђелко Анушић изразио је непоколебљиву намеру да разгони мрак у ком су се нашла његова дела, али и друга дела српских стваралаца, расутих по свету, затајених и заборављених. Његова књижевна мисија, још једном потврђена књигом *Одсјај (са) оба света*, остварила је тако свој пуни смисао у заокруживању интегралног српског духовног простора. Досегнути естетски домети

Анушићевог опуса осветљени су из разноликих перспектива, при чему су ретка имена критичара који се само једном појављују у књизи. То значи да читаоца препознаје „живи-живцати, сушти живот” у његовом делу, и да се том делу враћа, с чврстим уверењем да је оно достојна узданица у смутним временима. Као књига сабраних текстова, први том *Одсјаја* постаје духовно и културно сабрање за све оне који у мраку траже светле оријентире.

ОТКРИВАЊЕ АМЕРИКЕ ПО ВЛАДИМИРУ МАЈАКОВСКОМ

Записи разочараног футуриста и револуционара

Пише: *Илија Бакић*

Млади и амбициозни „Издавачки колектив Кармела“ као прву књигу у „Едицији Срце света“ објавио је, као двојезично издање, путопис „Моје откривање Америке“ Владимира Мајаковског (1893-1930) у зналачком преводу Мелине Панаотовић која је написала и инструктивни уводник под насловом „Песник у прози и совјета у земљи империјализма“. Мајаковски, од милоште зван Мајак, понајпре је знан као један од оснивача покрета Футуриста, потом као страсни песник пролетерске револуције, писац драма, сликар, дизајнер, аутор бројних пропагандних плаката, филмски глумац. Отворено је подржавао большевике, дивео се Лењину и гајио велике наде у најављивану промену руског друштва; ипак, мешање државе у културу, цензурисање уметничких дела и проглашавање доктрине 'социјалистичког реализма' за једино пожељни уметнички модус - који је Мајаковски, у пе-

Веракрусу, путовања возом до Мексико ситија и друговања са великим сликаром Дијегом Ривером, уз анализу друштвених, културних (не)прилика односно радништва и његовог покрета. Мексико је прастара држава која је некада била богата а коју сада пљачкају Американци, политика је у сталном превирању (председници се мењају безмало свакодневно, један је био на власти једва сат ипо...), социјална беда је огромна, просвећеност слаба (мада је Мексико препун песника које нико не чита). Мржња према 'трингосима' је велика али слабо каналисана; ипак, Мајаковски очекује да ће пролетаријат научити како да свргне америчке експлататора а да их не замене домаћи.

Да би ушао у САД Мајак мора да се избори са граничном бирократијом (иако је у америчкој амбасади у Мексикоу лако добио визу јер они ни не знају где је Москва и мисле да је то у Пољској); док му то не успе по Лареду га шетају одушевљени руски досељеници. После овог гротескног искуства и путовања возом стиже у Њујорк. Следе сјајни описи града, смене поворки људи различитих класа на улицама док иду на посао односно изгледа града у недељу („Мрзим Њујорк недељом“ пише), неумереног богатства и беде, обичаја у исхрани... Као ватрени футуриста Мајаковски запажа небодере, саобраћај (посебно подземну и надземну градску железницу), фабрике, машине али сматра да то није права индустријска култура већ хаос; све је недовршено и привремено. Из описа се лако закључује да је у Америци све подређено самохвалисавој грандоманији као општој америчкој карактеристици. Наравно, постоје разлике; у Чикагу такође 'пате' од тога да је све 'нај-нај' али нису 'декоративни' као у Њујорку – код њих су фабрике у центру града као пример рада. Опис чикашке кланице мучан је и дубоко потресан али иза њега стоји велики бизнис („Армор“ покрива 60% америчке и 10% светске месне производње). У Детроиту је центар ауто индустрије; Мајак је фасциниран текућем траком у фабрици Форд али бележи да радници једу поред машина (иако закон обавезује послодавца да има просторију у којој се једе), падају с ногу од исцрпљености; због Фордовог захтевног система рада пролетери не могу ни да мисле, такође постају импотентни па је проценат развода највећи у Детроиту али зато редовно уплаћују део зараде да би купили акције своје фирме.

Американец не пита 'како си' него 'колико зарађујеш', код њих не изгледаш лепо него 'као милион долара'... Све је подређено бизнису и сви су, смишљено и систематски, увучени у ту игру са неизвесним исходом (али деље крај редовно извлаче радници преко чијих леђа се прелама и депресија и незапосленост). Раднички покрет постоји, активан је али Мајаковски не гаји наду да ће се у Америци ствари брзо променити у корист пролетера јер се радничка класа промишљено дели 'обичне' и 'тривалковане', необразованост исцрпљених радника велика је, подстиче се нереалан сан о богатству у будућности примерима милионера који су почели од една... Мајак констатује да су далеке наде у озбиљној револуционарну експлозију у САД а задатак његових белешки је да, у предосећању далеке борбе, приморам на изучавање слабих и јаких страна Америке.

Пун век после оригиналног објављивања „Моје откривање Америке“ Владимира Мајаковског (зачудо, ово је први превод књиге у целини на српски – па је стога и драгоцености) и даље зрачи уверљивом животношћу са низом врхавих епизода исписаних сјајним стилем и стога, свеукупно, заслужује највећу читалачку пажњу. ■

Американец не пита „како си“ него „колико зарађујеш“, код њих не изгледаш лепо него „као милион долара“...

смама, посебно у годинама пре него што је извршио самоубиство, критиковао па и исмејавао - заоштравали су његов однос са совјетском државом и партијско-књижевним организацијама. Упркос овим трзавицама Мајаковски је, у годинама када није било лако да се путује ван Совјетског савеза, у више наврата путовао по Европи а 1925. је четири месеца био у САД, где је, представљен као „живи плакат СССР-а данас“, „најчувенији песник из болшевичке Москве“, „титан руске књижевности“, „вitez-богатири совјетске поезије“, одржао неколико књижевних вечери-предавања у центрима руске емиграције. Песник је већ 1926. године објавио књигу „Моје откривање Америке“ у којој је селективно писао о свом путовању, боравку у Америци, односно у Њујорку, Чикагу, Питсбургу, Детроиту, Кливленду (из кога је испловио за Европу). Селективност се односи на прилике и дешавања који нису поменути а свакако нису небитни; тако он, свакако да би избегло проблеме у СССР-у, не помиње да је организатор турнеје и његов пратилац био Давид Бурљук, пријатељ и футуриста који је емигрирао из СССР-а, не помиње ни своју љубавну аферу (у којој је зачета Јелена Владимировна Мајаковскаја; Јелена је о целој афери писала у књизи „Мајаковски на Менхетну: љубавна прича“ објављеној 1993. године) као ни предавања која је одржао или интервју за америчке новине. И на оно што је 'ушло' у књигу могу се ставити веће и мање примедбе али то мало утиче на генерални утисак о путопису који је врло повољан. Мајаковски пише лако, помало необавезно (па тако, рецимо, испада да у Мексикоу има и тигрова) али врцаво и живописно што свеукупно даје јарку слику о местима кроз која је прошао.

Књига започиње описом 18 дана која је провео на броду, духовитом анализом профила путника прве, друге и треће класе, њиховим свакодневним рутинама. После згоде са кратким боравком у Хавани, следи сегмент о Мексикоу од искрцавања у

ХОМО ПОЕТИКУС

Јожеф Клем

из рукописа

ОГЛЕДАЛО

Наглавачке се поставих
да лакше поверујем:
тамо, изнад стопала мојих
можда се наставља неко,
чији одраз сам само ја,
неко, ко с висине моста очи своје
на ме обара,
и у води посматра трепераво
обличје своје,
истинито по несталности својој.
Он себе самог
у мени спознаје.
Климне главом, климнем и ја,
руку диже, махнем му,
као да једно биће јесмо
у вечној зависности,
нерасплетиво, ко од кога
зависи и колико.
Ал' пре него што заблуда
превелике важности моје
у главу ми удари
(јер: упамти, наглавачке стојим),
он, Свевишњи, Узвишени,
Свети, каменчић мали
у воду пусти,
оку једва приметан,
што га раније ни опазио не бих,
ни дигао га, нити
ногом гурнуо,
за који бих рекао:
каква ништавност, прашина
и сен, а таласи кружни
што се по површини разлише,
отклоне сумњу вечну:
он путем својим оде,
ја сећање постах.

ПРОЗОР У СВЕТ

Реч критике

Цитат

Таласи

Вирџинија Вулф
Лагуна, 2024.

„Таласи“ (1931) су настали на врхунцу експерименталне фазе енглеске модерности књиже Вирџиније Вулф (1882-1941). У питању је роман састављен из унутрашњих монолога-исказа шесторо пријатеља, од њиховог детињства до старости. Њихови гласови крећу се од изразито експресивних пасаж до дубоко интимних размишљања у којима је проза често до те мере лиризована и ритмична да се приближава поезији (Вулфова је свој текст назвала „комад песма“). Солилоквији јунака смењују се са медитативном сценом описа дана на мору која отвара одељке књиге, означавајући фазе у животима јунака, од освета, до смираја.

Различите осећајности ликов резултирају контрастним визијама и доживљајима стварности, па и стилем и избором речи: Бернхард, књижевник, појаве око себе још од детињства претаче у приче и онај је који највише повезује групу пријатеља (занимљиво је да је његов лик можда делом заснован на британском писцу Е. М. Форстеру, аутору „Собе с погледом“, који је био близак пријатељ Вулфове). Луисов поглед на свет прожет је дубоким осећајем неприпадања: као Аустралијанац у Енглеској, он себе вечно доживљава као аутсајдера (било је критичара

који су у њему пронашли песника Т. С. Елиота, још једног пријатеља ауторке). Прави, суштински аутсајдер је ипак Рода, вечита усамљеница, мучена депресијом и анксиозношћу, која не проналази радост живота, нити слободу у свом телу. Њој је на више начина супротстављена чулна Џини, која живи бурно, вођена страстима, и која тражи потврду своје моћи управо у огледалима, од којих Рода бежи. Меланхолични Невил жуди за мушкарцима, али најјачи остаје сан за рано умрлим Персифалом - ликом који, иако не добија сопствене монологе, постаје за Невилу и све остале јунаке идеализована фигура из младости, персонификација неостварених чежњи. Сузан је далеко више уземљена, сањајући о породици и љубави, дефинисана својом дубоком, чулном жељом за животом (за додиром траве, сунцем, погледом ка пољима).

Шесторо протагониста су сасвим различити, али се њихови гласови преплићу и сливају у заједничку каденцу са упечатљивим ритмом, писану крајње неконвенционалним стилем; кроз њу се потврђује да они нису заиста одвојени ликови, већ пре, како је Вулфова приметила, „аспекти јединствене свести кроз коју се открива осећај континуитета“.

Настасја Писарев

„Сад смо безбедни. Сад се опет можемо исправити. Можемо испружити руке под овим високим сводом, у овој пространој шуми. Не чујем ништа. Ово је само шум ваздуха који се таласа. А ово шумски голуб напушта скровиште на врху букве. Голуб удара ваздух; голуб удара ваздух дрвеним крилима.“ „И даље настављаш“, рече Сузан, „да брбљаш напрасно. Пењеш се као врпца неког луфтбалона све више и више изнад слојева лишћа, ван домајаја. А сада оклеваш. Сад ме вучеш за сукњу и осврћеш се за собом нижући реченице. Побегоа си од мене. Ево баште. Ево живе ограда. Ево Роде на стази, њише латиче цвећа у мрком лавору.“

ДЕВЕТА УМЕТНОСТ: „ЦЕСИ ОВЕНС“
ГРАДИМИРА СМУЋЕ

Прича о малом црном брату

Пише: Драган Стошић

Може ли миш (Mausart) да се одупре вуку (Saligeti) на Бечком двору? Наравно, итекако, барем у стрипу Mausart, који је Градимир Смуђа реализовао на причу Тјерија Жора. А, може и да држи концерте широм Европе у наставку кога је ауторски тандем назвао - Mausart) у Венецији.

Може ли мачак да буде сликарски револуционар? Свакако, ако се зове Винсент и ако се дружи са Ван Гогом, а онда заједно заврше у стрипу Винсент и Ван Гог, сада соло Смуђе. Коначно, може ли мачак (Исец Снево) да „погура“ Цесија Овенса како би овај постао посебан? Извесно, ако се њиме позабави, опет, Градимир Смуђа, и „увеже“ ту двојицу у, рекло би се, најстрипскијем стрипу досад - Цеси Овенс: Миљама и миљама.

А, да сви ти јунаци проговоре српским језиком, побринула се издавачка кућа Локомотива, која је и најновију „графичку авантуру“ - Цесија Овенс, овдашњим љубитељима девете уметности недавно понудила, експресно након што га је премијерно објавио француски Футурополис (крајем 2024). За превод са француског (мачјег) језика побринула се Кристина Стаменковић.

„Испричаћу ти причу коју сигурно ниси чуо... Ово је твоја прича, мали црни брате... Једног дана постаћеш заиста посебан... Али хеш најпре морати да трчиш миљама и миљама...“, упозорава десето дете Мери-Ем и Хенрија Кливленда Овенса, тог 12. септембра 1913. у Оуквилу, „чувени мачак, писац и песник афроамеричког блуза“ Исец Снево, отварајући

прво поглавље (Алабама) у животу славног америчког атлетичара, кроз чију ће се причу преламати расна дискриминација, економски колапс цивилизације, успон и пад фашизма, проклетство сиромаштва и потцењивачки однос света према позитивним, емпатичним људима. А, добар човек, Цеси Овенс, своје снове и успомене, прекинуће 31. марта 1980. у Тусону, отишавши као „добар отац и тренер“.

Пред животним опасностима Овенс је трчао/бежао целог живота, често и брже него што је то било могуће, а тај његов неуморни активизам Смуђа смешта у пет поглавља, након првог то су - ККК - терор белих демона, Охајо - Кливленд, Берлин, и Повратак шампиона, која су пуна успона (спортских) и падова (окужења). Аутор својим акварелима, који често заузимају две пуне стране, и добро кадрираним „сличицама“, маркира битне догађаје и људе који окружују Овенса, оне лоше и користољубиве и оне добре, попут тренера Ларија Снајдера или немачког атлетичара Луца Лонга, уз чију је помоћ, понизно Адолфа Хитлера на Берлинској олимпијади 1936.

„Увек сам волео да трчим. Нисам био у томе посебно добар, али волео сам да трчим, јер то је нешто што можете сами, сопственом снагом, на лични погон. Можете да бирате смер, можете споро или брзо, можете против ветра ако вам се тако свиђа, у потрази за новим видицима, а све снагом сопствених ногу и плућа“, написао је Овенс у својој аутобиографији, а Смуђа се тога држао на више од стотину табли. Добар део простора посвећен је Олимпијском играма у Берлину 1936, на којима је Овенс освојио четири златне медаље (100 м, скок у даљ, 200 м, и као члан штафете 4x100 м). Тај подвиг поновиће, тек 48 година касније у Лос Анђелесу, Карл Луис, чијим се рођењем, симболично и завршава овај еп о спортисту који је целог живота бежао.

Стрип аутор, карикатуриста и сликар, Градимир Смуђа (Нови Сад, 1956), каријеру је започео у Дневнику као карикатуриста, а након што је дипломирао на Академнији примењених уметности у Београду, почетком 1980-их одселио се најпре у Швајцарску, а потом у Италију и трајно се настанио у граду Лука, познатом по светском стрип фестивалу, где црта свој први стрип о Ван Гого. Потом ради на серијалу Бордел муза (прву књигу, као Кабаре муза објавила Локомотива), у коме се, између осталих, појављује и други велики импресиониста, Толуз-Лотрек. ■

СЕЋАЊЕ НА ПРВИ ДОКТОРСКИ РАД ПОСВЕЋЕН НАДЕЖДИ ПЕТРОВИЋ

Трагом одлучних жена

Пише: Јасна Кујунџић Јованов

Године 1937. у Уметничком Павиљону „Цвијета Зузорић“ приказана је Изложба успомена, поставка личних предмета из заоставштине седамдесеторо јавних личности, књижевника и ликовних уметника. Међу експонатима су били и предмети из заоставштине Надежде Петровић, који су привукли пажњу новинарке Политике Радмиле Бунушевац: „... Надежда Петровић, која није живела тако давно. У овој крупној плавој жени живеле су три личности и умрле заједно с њом. Данас успомене на њу говоре о Надежди Петровић жени, Надежди Петровић сликарки и Надежди Петровић болничарки у светском рату. Јастучић у народним везом, порцелани које је волела и перле које је носила жена Надежда Петровић. Пољски штафелај, палета за аквареле, платна велике сликарке Надежде Петровић. Две просте лимене чутуре за воду, фотографије у оделу милосрдне сестре и кореспонденција са бојишта Надежде Петровић болничарке која је умрла од тифуса, лечећи војнике у Валеви.“ Наредне, 1938. године, а четврт века од смрти, у Београду је одржана прва постхумна изложба ове сликарке, а многи критичари су њен рад окарактерисали као весника модерне српске уметности. Скоро четврт века од те изложбе требало је да се у Чачку постави њен споменик, рад Ивана Мештровића

(1955). Прекретницу представља докторска дисертација Катарине Амброзић, као први докторски рад посвећен модерној уметности код нас, под насловом „Надежда Петровић и почеци модерне уметности у Југославији“ одбрањен код Франце Стелеа у Љубљани 1956. Ни академско признање, ни бескомпромисно формулисан наслов нису били довољни да се Надежда Петровић као национална уметничка величина и животна тема Катарине Амброзић наметну у нашој културној јавности. О неразумевању на које је наилазила идеја о афирмацији ове сликарке, готово пола века од краја њеног земљског постојања, најбоље говоре речи из писма Амброзићеве, упућеног дипломату и колекционару Павлу Бељанском у фебруару 1959: „Замислите да ми је после пет година инсистирања, коначно – и то захваљујући добрим делом Грохаревој изложби – успело да приволим Управу музеја на изложбу Надежде Петровић. Биће то прва у Београду после 1937. г. Директор ми је одобрио да је спремам једино под условом ако ми успе да докажем да је она, тј. Надежда, заиста тако добар 'сликар као што постоји о њој фама'. Мама (Стевановић) и наравно Коларић сматрају да се тешко може скупити двадесетак њених добрих слика. Ја сам наравно оптимиста, и то с правом. Из мог списка од око 230 њених слика изабрала сам 50 које ће показати како је Надежда била велики сликар, не само по фама – него заиста! Толико се радујем тој изложби!... Ја бих толико волела да се са Вама посаветујем и за слике које нису из Ваше колекције! Толико бих желела да то буде једна изванредна изложба! Свет је пун очекивања, о Надежди се толико прича – а мало ко да зна по неку њену слику.“ Писмо, на крају исказује жељу да се на изложби појаве и слике из колекције Бељанског, између осталих Ксенија Атаназијевић, Јаша Томић, Анђа, Ресник, као и Нотр Дам и Мост на Рони.

Вероватно је том приликом Катарина Амброзић и утврдила да су последње две слике заправо фалсификати, те их је Павле Бељански повукао из свог легата; кустоскиња је то утврдила анализом изведбе радова, а научно је потврђено захваљујући анализи употребљених боја коју је 1984. обавила Маја Ристић Шолајић. Своје сумње Катарина Амброзић је изразила и разгледницом – новогодишњом честитком – послатом с почетка 1961. Бељанском из Париза, на којој се види разлика у окolini Нотр Дама тада (истоветна као на спорној слици) и у време када је Надежда насликала аутентичну слику катедрале.

Симболични епилог вишеслојних веза Бељанског и Катарине Амброзић када је реч о Надежди Петровић није крај, с једне стране борбе Амброзићеве да сликарка добије заслужено место у нашој историји уметности, али ни комуникације упорне кустоскиње и страшног колекционара. У жељи да своју колекцију допуни радовима припадника најмлађе предратне генерације српских сликара, Бељански је пожелело да у њу уврсти и слику Сремски Карловци

Љубице Цуце Сокић, свакако подстакнут и чињеницом да је тамо рођена његова мајка Милана. Проблем је био у чињеници да је слика већ била намењена фонду Музеја савремене уметности Београд. „Била сам код Цуце и разговарали смо због њене слике 'Карловци'. Све сам јој објаснила, и она се много радује да желите њену слику. Обећала ми је да ће ових дана отићи код Протића, и без великих објашњења, затражити замену, тј. даће му једну другу слику, и узмеће 'Карловце'. А тада, наравно, слика ће бити Ваша!“, писала је у већ поменутом писму Катарина Амброзић.

Целокупна ова преписка говори колико су значајне биле активности, како би Бранислав Нушић рекао, „по женској линији“, усмерене на афирмацију модерне српске уметности. Њима можемо да захвалимо да је данас Надежда Петровић призната, не само као „жена, сликарка и болничарка“, већ и као предводница српског модернизма, ликовна критичарка, фотографкиња, педагог, друштвена радница, организаторка уметничких догађаја, колекционарка етнографских предмета – речју, особа чији је рад превазишао константно супротстављање харизме и уметности, националног и европског контекста, традиције и авангарде; такође, чињеницу да се данас Сремски Карловци налазе у сталној поставци Спомен-збирке Павла Бељанског. Уосталом, и писмо које нам пружа овај драгоцен увид о Надежди, Катарини Амброзић, Бељанском, функционисању Народног музеја и Музеја савремене уметности Београд, те колегијалности и поштовању ауторитета, као и још неколико других писама, те поменути разгледница припадају Документном фонду Спомен-збирке Павла Бељанског. Део су корпуса докумената које је Бељански приложио када је Новом Саду поклањао своју уметничку колекцију, у жељи да осветли своје колекционарске принципе, али и сачува драгоцене податке за будуће истраживаче периода којем уметност његове колекције припада. ■

ИНТЕРВЈУ: МАРКО СРДАНОВИЋ, КЊИЖЕВНИК И ПРАВНИК

Досадна стварност је чист луксуз

Марко Срдановић, који се недавно огласио романом под називом „Пробуђени“, објављеним под окриљем издавачке куће „Хук“. Један од јунака „пробуђених“ Лука Рацков након саобраћајне несреће коју је доживео пада у кому. И кроз роман се прожима питање да ли је то само његова кома, или је то кома свих нас... И да ли ће Лука, односно наше па и друштво у целој Европи, имати снаге да устане ако отвори очи.

– Чини ми се неретко да је и тада свима нама лакше да лебдимо у неком полусну између стварности и фикције, између сна и јаве, него да се пробудимо и урадимо нешто корисно за нас саме – каже Срдановић за „Дневник“. – Наслов романа јесте врло јасан, али има вишеструко значење – оно просто долази до буђења појединих ликова у роману. Свако на свој начин, али суштина јесте да се читалац порнађе у тим ликовима, у догађајима и да схвати једно – да се он већ налази у роману јер је све те догађаје већ доживео. И тада треба да преиспита себе да ли је већ пробуђен или спава. Зато је и поднаслов романа „Отвори роман и откриј да си већ унутра“.

● Реч је о висеслојном роману. Храбро сте овде „захватили“, и у коштац се ухватили са неколико озбиљних и крупних тема, као што је крађа беба... Откуд занимање баш за ову тему?

– Постоје теме у нашем друштву које су – табу. И медијска слика је таква – пре ће медији пренети дешавања из ријалитија, језик јефтиног спектакла је оно што постаје трагедија нашег друштва. Ми смо и најозбиљније злочине не тако давно тривијализовали кроз медијски спектакл. И пре ће каже се у романе „пренети мирис кафе него крик жена које никада нису видели своју децу“. Напомињем да се пишући роман нисам служио званичним подацима којима је располагала надлежна комисија, и да је све ствар фикције личног доживљаја као правника те „трагедије“ – украсти дете дакако догађала. Универзална Декларација УН-а и сви модерни устави света прокламују да се сви људи рађају слободни. А да ли је заиста тако? Дали је дете рођено живо па одузето од мајке заиста слободно? Иако ће јој живот са „новом породицом“ бити бољи, није ли њима слобода ускраћена тиме што је одвојена од мајке? Поставља се питања поштовања многих слобода, сведоци смо да се у целом свету гуши слобода мисли. И данас мислити својом главом не бити ничији него сви, је једини облик слободе.

● Југонасталија је такође заступљена у Вашој књизи. У којој мери је то одраз неког Вашег унутрашњег стања? Роман је обојен бојама лета, Јадрана, лепим успоменама са пријатељима из свих крајева Бише Југославије...

– Југонасталија? Видите ја сам имао седам година када је почео распад бивше Југославије, и нисам позван да се лично

позивам на југонасталију. Али... Данас са ове дистанце дајем себи за право да размишљам о нечему а то је да смо сви ми пре свега људи. И да деvedесет посто људи у бившим републикама није желело рат. Људи који се не познају увучени су у рат и гинули су на свим странама. А онда не људи који су започели рат и који се добро

познају склопе „мир“. И овде говорим о нормалности, колико је нормалних људи у свим државама, можете осетити само ако се окупите заједно. Летос сам имао прилике да се нађем у истом месту са људима из бивших република, и тада осетиш колика је била „фора“ та Југославија, са свим њеним манама и врлинама. Можда је све овако морало бити живот увек испостави своје разлоге... али баш зато сам хтео да укажем понављам на ту нормалност и пристojност међу људима.

● Ваш роман може да се чита на више начина, као роман у роману, као љубавни такође а има и елемената трилера, драме... Откуд ово поигравање жанровима?

– Када је реч о жанру – да јесте ово је роман у роману. Али читалац не зна да ли главни јунак Жарко Марјановић заиста пише свој роман, или халуцинира, болује од шизофреније, или је заспао у хотелској соби па је све само сан. И он сам бива увучен у роман који пише. Његови ликови оживљавају, и поставља се питање кој је стваран а ко фиктиван. И често се кроз роман поигравам са главним јунаком и читаоцима и постављам питање шта је стварност а шта фикција. Ако се замислите можда је и овај интервју део рукописа

непознатог аутора, који ће нас све преточити у роман једног дана. И ако ћемо бити искрени ми живимо такву стварност да је некада тешко одвојити од фикције, стварност коју ни најмаштовитији писци не би могли да измаштају. Имамо две љубавне приче. Измаштану у Жарковом роману, где тврдим да се и са двадесет година може доживети права љубав (знам људе), и да се може волети и после тридесет година одустности иста особа. Друга љубавна прича је прича главног јунака Жарка и Дарије. То је прича савременог доба, где убрзани стил живота нам не дозвољава да се посветимо особи коју заиста волимо. Ипак, доказујем кроз њихов однос да је и у четрдесетим могуће волети као у двадесетим. И да они ће на крају бити заједно. Трилер? И психолошки и детективски, али не бих превише откривао читаоцима. Постоји још нешто када је о жанру реч. Својеврсни путопис кроз Београд и неке делове Србије, Ужице, Златибор... И то кроз ногу носталгије за Београдом некада и Београдом данас... Мени је тај део изузетно драг. Београд је метропола. Кроз њега пролазе одлазе и долазе људи са разних страна света и земље... Чувајмо зато овај град какав је данас, чувајмо и оне рођене овде и дођоше, прихватимо све различитости и створимо лепши град. Он је сада мало у магли и буквално а и симболично. Очистимо га сви заједно,

је у потпуности ослобођен правних термина и флоскула. Наравно за кривично правни део романа је имао извесни значај. Али сам се трудио да што мање користим своја „правничка знања“ како би роман био пријемчивији читаоцу. Избор теме опет у „Ништа ово не ваља“ има везе са мојом професијом, а овај пут избор теме је био живот... Односно победа живота. Судар који сам доживео, а који је за пар центиметара могао бити кобан ме је отрезнио, и отуда та кома. Питање које прожимамо јесте да ли је друштву као и појединцу потребан судар, пад, несрећа да би се пробудио. Не чекајмо више несрећу, пробудимо се данас.

● Стиче се утисак да Ваши ликови поичу из самог живота... Хоће ли се неко препознати?

– Не. У ствари одговор може бити и да. У сваком од ликова има део неког од људи које познајем у свом животу. Али идеја овог романа је да се свако пронађе у ликовима и догађајима. Јер сигуран сам да не постоји читалац који неће моћи да се пронађе себе. И не само да се препозна већ да се размисли да ли је његова одлука у сличној ситуацији била исправна или не. И то је за мене лично врхунска вредност романа, да се читалац пробуди и да осети онај део радости па и лудости коју сам ја осећао док сам писао.

● Какви су Вам планови за 2026. годину, на чему тренутно радите?

– Планови? Искрено немам их. Схватио сам годинама да све што се планираи форсирам ствара тензију и најчешће се изјалови и не буде онако како сте „планирали“. Зато

Не бој се живота

● Осећа се у роману „Пробуђени“ и снажна лична нота. У којој мери овде има -Вас?

– Главни лик живи у Сурчину, одакле сам ја. За Сурчин се везују неке негативне конотације у прошлости ја сам желео да схватите да је и Сурчин Београд, и да ту живе махом пристojни и нормални људи. Али суштина је је мој лични печат цео роман и тај позив за буђење. Да сваки пораз у животу у ствари и није пораз, већ прилика за нови почетак, за пут до слободе. Страх од самоће, од промене је страшнији од саме самоће и стања у коме си у ствари укопан. Тај страх је у ствари прави почетак старења. Зато покренути се, пробудити се, побудити се јесте једини лек против оних ситуација, људи који не чине да ти будеш ти. И то је почетак и крај свега. Чињеница да си рођен дата ти је могућност да урадиш нешто велико. У највећој мери од тебе зависи, хоћеш ли живети сваки дан, или остати укопан. Поновићу још једном: не бој се промена, не бој се живота.

нека буде онај бели град са свим врлинама и манама, са старим и новим људима. Само заједно можемо вратити онај сјај. Мени је Београд дао много. Управо особа која је дошла у наш град је особа која мене чини бољим. И када тако видимо једни други, Београд ће поново заблистати.

● У којој мери на избор тема књижевних утиче Ваша основна професија?

– За разлику од мог романа превенца, „Ништа ово не ваља“, роман „Пробуђени“

живимо сваки дан као да је последњи. Имам жеље наравно. Што се тиче романа од јануара месеца иде укњижаре широм земљу и наравно постоје идеје о сличним промоцијама, али то задржавам за себе. Пожелело бих Вашим читаоцима две велике жеље једна пуно здравља, а друга желим досадну стварност. Досадна стварност је чист луксуз, е па желим вам мало луксуза.

Мила Милосављевић

Два наслова Академске књиге у ужем избору за награду „Никола Милошевић“

● Жири за награду „Никола Милошевић“, коју додељује Други програм Радио Београда за најбољу књигу у области теорије књижевности и уметности, естетике и филозофије, уврстио је у ужи избор два наслова новосадске Академске књиге: „О женском питању или сексуалном капиталу“ Сање Бојанић и „Самоафекција и трансценденција – о основама Кантове теоријске филозофије“ Милоша Тодоровића (Академска књига). У конкуренцији су још и књиге „Света Тереза Авилска“ Драгана Бошковића (Блум издаваштво), „Лични идентитет и филм: тело и измењена стања свести“ Горана Гаврића (Албатрос плус), „Андрејева поетика сумње“ Корнелија Кваса (Академска књига), „Светлост из пепела - холокауст и књижевност“ Кристијана Олаха (Институт за књижевност и уметност), „Како да разговарамо са споменицима“ Милана Поподића (Центар за музеологију и херитологију, Филозофски факултет у Београду), „Ка глобалној медијској етици“ Иване Љ. Стојановић Прелевић (Српско филозофско друштво), и „Легенда о Ђиласу“ Весне Тријић (Катена Мунди). Жири који чине: проф. др Миланко Говедарица (председник), проф. др Уна Поповић и проф. др Ненад Николић, одлучиће 12. јануара о најужем избору од три дела о којима ће се разговарати крајем јануара на јавном заседању, у студију Радио Београда 2. Тада ће, у директном радијском преносу, бити одлучено о добитнику награде „Никола Милошевић“, која ће бити уручена 9. фебруара, на обележавању 68. рођендана Другог програма Радио Београда.

М. С.